

Domácí násilí

Manuál pro pracovníky lůžkových oddělení nemocnic

Pomůcka pro včasnou detekci domácího násilí a kontakt s osobami ohroženými DN

Jestliže se na vašem oddělení léčí ženy, děti, senioři nebo zdravotně postižení, mohou se mezi nimi najít i osoby, které jsou **osobami ohroženými domácím násilím** (dále jen DN). Následující doporučení by vám mohla pomoci včas rozpoznat přítomnost domácího násilí v jejich životě a zvážit vhodný způsob pomoci.

Co je domácí násilí

Domácí násilí je **fyzické, psychické nebo sexuální násilí mezi intimními partnery**, tj. manžely, druhy apod., - ke kterému dochází v **soukromí**, tedy mimo kontrolu veřejnosti;
- intenzita násilných incidentů se zpravidla **stupňuje**;
- u ohrožené osoby vede ke **ztrátě schopností** včas zastavit násilné incidenty a efektivně vyřešit narušený vztah;
- (širší pojem „násilí v rodině“ zahrnuje také násilí páchané na dětech a násilí páchané na seniorech).

Rozpoznávání osob ohrožených domácím násilím

Osoby ohrožené domácím násilím vám většinou samy od sebe nesdělí informace o svém problému. Promluví však, jestliže jim budou kladeny jednoduché a přímé otázky nekonfliktním tónem a v důvěryhodném prostředí.

S pacienty nehovořte v přítomnosti jiných osob, zejména jejich partnerů/partnerek.

Někdy je těžké rozpoznat osobu ohroženou, jestliže nevyhledá pomoc v akutní fázi po incidentu. Ohrožené osoby trpí často pocitem studu, strachu a viny a mohou tedy uvádět **jiné důvody pro své potíže**. Mají tendenci minimalizovat projevy agrese, **skutečnost je zpravidla horší**, než uvádějí. Buďte trpěliví. **Mnoho ohrožených osob potřebuje pomalý postup** (drobné krůčky raději než radikální řešení), ačkoli jejich situace je velmi zlá.

„Psychologické“ signály domácího násilí

- manipulace s realitou (laxnost, odmítání pomoci);
- neschopnost ventilovat vztek;
- disociace;
- minimalizace násilí;
- naučená pasivita, bezmoc, sebedestruktivní a sebeobviňující reakce;
- přílišná ochota vyhovět druhým.

Osoba ohrožená DN ztrácí výhled do budoucnosti. Proto se u ní projevují:

- snížení sebehodnocení;
- zvýšená dráždivost;
- čerstvé zážitky spojené s rolí osoby ohrožené DN.

Tělesná znamení indikující domácí násilí

- zranění hlavy, zad, krku, trupu, prsou, břicha a genitálií;
- četná obranná zranění;
- delší časový úsek mezi vznikem zranění a vyhledáním lékařské pomoci;
- vysvětlení, které neodpovídá typu zranění;
- jakékoli zranění ženy během těhotenství, zejména zranění břicha a prsou;
- předešlá anamnéza traumatu;
- dlouhotrvající bolesti, pro něž není žádná zjevná příčina.

Chování násilné osoby v době hospitalizace osoby ohrožené domácím násilím

Doba hospitalizace ohrožené osoby je pro násilnou osobu stresová, neboť **ztrácí nad touto osobou kontrolu.**

Dezintegrovaná násilná osoba proto často:

- usiluje o návrat osoby ohrožené DN domů;
- přemlouvá ohroženou osobu k dobrovolnému ukončení léčby;
- je přespříliš ochranná;
- usiluje o rychlé propuštění osoby ohrožené DN z nemocnice pod nepravdivými záminkami;
- chová se agresivně vůči pracovníkům nemocnice, vyhrožuje stížnostmi pod záminkou ochrany této osoby;
- chová se jiným neadekvátním a nápadným způsobem: je podezřivá, nebo naopak přehnaně ochotná apod.

Zásady komunikace s osobou ohroženou domácím násilím

- **empatie**, aktivní naslouchání, potvrzování emocí;
- **upřímnost** (problém DN je vždy složitý, složitost a další útrapy nelze před pacienty zamlčovat);
- **porozumění** (důležité: nikdy nepodmiňovat pomoc tím, že ohrožená osoba opustí násilnou osobu; osoba ohrožená DN musí vědět, že i po nešťastném pokusu o záchranu vztahu bude pomáhajícími pracovníky akceptována).

Doporučení pro vedení rozhovoru

Povzbudte pacienta/ku k rozhovoru. V jeho průběhu budujte vzájemnou důvěru, naslouchejte, neposuzujte.

Tažte se výslovně po incidentech DN.

- *Stalo se někdy, že vás někdo blízký uhodil či jinak fyzicky napadl, nebo že vám vyhrožuje? Děje se to nyní? Cítíte se doma bezpečně?*
- *Vypadá to, jako by vás někdo uhodil – jak se to stalo? Lidé, kteří mají tyto potíže, bývají osobami ohroženými násilím ve svých rodinách – děje se něco takového u vás?*
- *Jak se nyní cítíte? Co vás pohnulo k vyhledání pomoci?*
- *Jak se k vám partner/ka choval/a? Co dělal/a? Jak jste se cítil/a?*
- *Kdy to začalo? Jak to začalo? Jak jste se choval/a při prvním napadení? Co vás dnes nejvíc trápí?*
- *Jsou ohroženy také děti? Jak reagují na DN?*
- *Jak vidíte teď váš vztah? Jak vám můžeme pomoci? Co očekáváte od nás? Jaké máme společné možnosti řešit váš problém?*

Při rozhovoru **zjistěte signály zvýšeného rizika** pro ohroženou osobu. Posuďte tedy míru rizikovitosti násilné osoby, berte v potaz zejména zda násilná osoba:

- je držitelem střelné zbraně;
- je konzumentem alkoholu nebo jiných drog;
- vyhrožuje zabitím nebo sebevraždou;
- napadá i děti;
- již napadla i zakročující policisty;
- má sklon ke slídění či pronásledování osoby ohrožené DN.

Máte-li jistotu, či jen podezření, že pacient/ka je osobou ohroženou domácím násilím, neprodleně kontaktujte příslušnou sociální pracovníci nemocnice!

Jsou-li přítomny **dva nebo více signálů zvýšeného rizika, je ohrožení této osoby velmi vážné**. Je namístě hledat možnosti azylového ubytování, případně podat na násilnou osobu trestní oznámení.

Zjistíte-li **týrání nebo zneužívání dětí** (případně jiné svěřené osoby), vždy hlase případ **policii**.

Zjistíte-li, že v **domácnosti postižené násilím mezi dospělými žijí děti**, vždy hlase případ **orgánu sociálně právní ochrany dětí**.

Poskytněte osobám ohroženým **kontakt na organizace pro pomoc osobám ohroženým DN**, krizové linky apod.

Jak odlišit domácí násilí od jiných rodinných problémů a krizí

1. Přímým dotazováním. Klíčové jsou dotazy na fyzické, psychické, sexuální a také ekonomické násilí.

2. Zhodnocením případu dle těchto kritérií (znaků domácího násilí)

a) Přítomnost jakékoliv formy násilí. Násilí není vyprovokované chováním osoby ohrožené! Klíčová je otázka: „*Co předcházelo incidentu?*“

b) Cyklus násilí. DN není jednorázový akt! Je to proces dlouhodobý a opakovaný. Zásadně mění povahu partnerského vztahu. Klíčové otázky jsou: „*Kdy to začalo, jak dlouho to trvá, co se děje nyní?*“

c) Asymetrie vztahu. Lze rozpoznat kdo je osoba ohrožená a kdo osoba násilná. Role jsou jasně vymezené.

d) Eskalace. Ve vývoji domácího násilí lze pozorovat eskalaci.

Závěr

Neposuzujte úspěch své intervence podle aktivity ohrožené osoby. Osoba ohrožená DN je velice často ohrožena na zdraví a životě, jestliže se pokusí opustit násilnou osobu, a tak může trvat poměrně dlouho, než se k tomuto kroku odhodlá. **Pro pomáhající pracovníky je značně frustrující vidět, že ohrožená osoba zůstává v násilném vztahu.** Avšak tím, že jste osobě ohrožené poskytli porozumění pro její situaci a nabídli dostupnou pomoc, učinili jste vše, co bylo možné.